

Dr. A. M. van der Giezen:
„Kennisbeginsel weer centraal stellen”

ONDERWIJS- HERVORMING ZET DE KLOK TERUG

Over onderwijshervorming is en wordt veel gepraat en geschreven. Toch gebeurt het vanuit één gezichtspunt nog veel te weinig, om niet te zeggen nauwelijks: vanuit een visie op de aard van de hervormingen. Er is veel gesleuteld aan schooltypen, aan onderwijsprogramma's, centrale toetsen, schoolexamens, lerarenopleidingen; er is veel op de helling gezet en inmiddels verbouwd, maar is dit alles meer dan stroomlijning terwille van een efficiënter maatschappelijke inzetbaarheid na de opleidingsperiode? Zijn de grondslagen waarop het onderwijs in ons land berust goed ter discussie geweest? Brengen de hervormingen ook wezenlijke vernieuwingen? Welk doel is ermee gediend? Ten koste van wat?

Dr. A. M. van der Giezen, een onbetwist kenner van het Nederlandse onderwijs, heeft op de recente ontwikkelingen op dit gebied een fundamentele kritiek vanuit humanistisch oogpunt. Van der Giezen, die tot zijn pensionering zelf op verschillende typen scholen heeft lesgegeven, promoveerde destijds op een diepgaande studie van de Schoolstrijd. Nadien heeft hij herhaaldelijk over onderwijskwesties gepubliceerd.

Dit gesprek, waarvan belangrijke gedeelten onlangs in ons radio-programma op de zondagmorgen werden uitgezonden, bevat misschien weinig nieuws. Toch kan het menigeen nieuw in de oren klinken, omdat de radicale ideeën van Van der Giezen zo weinig populair in brede kringen waren en zijn, dat ze al jarenlang onvoldoende bekendheid krijgen.

Volgens dr. Van der Giezen moeten we teruggaan tot eind 18e, begin 19e eeuw, om van de latere ontwikkelingen iets te begrijpen.

Toen namelijk hebben mensen die tot de Verlichting behoorden een volksonderwijs gesticht dat gebaseerd was op het beginsel dat om tot onafhankelijke begripsvorming te komen kennis moest worden bijgebracht.

Dat beginsel gold ook de rond het midden van de vorige eeuw opgerichte Mulo en HBS.

Maar evenzolang als dat kennisbeginsel als uitgangspunt diende, evenzolang is dat aangevochten van confessionele, van godsdienstige zijde. Eerst protestanten, daarna de katholieken, en vervolgens leverden ze gezamenlijk strijd tegen deze schooltypen.

Waarom? Omdat ze inzagen dat het verkrijgen van begrip door het verzamelen van kennis een gevaar was voor de rust in de maatschappij. Het zou de grote massa kunnen brengen tot gedachten en handelingen die ingingen tegen de maatschappij in de toenmalige vorm.

En uit dat verzet werd het bijzonder onderwijs geboren, een verzet dus met

een — maatschappelijk en politiek — reaktionair karakter.

Voor al de HBS wekte de tegenstand op van alles wat behoudend was, want men vreesde door het mathematische en exakte karakter van dat onderwijs een aantasting van het geloof. Zelfs tot in het begin van deze eeuw moest men in katholieke kring niets hebben van de HBS. Er was er maar één, en die stond nog onder leiding van geestelijken.

Als onbekend, maar zeker niet oninteressant détail noemt dr. Van der Giezen nog dat, zelfs na de Tweede Wereldoorlog, in 1947, Posthumus (de tegenwoordige regeringscommissaris voor het wetenschappelijk onderwijs) in zijn boek „Levensgeheel en School” verklaarde dat „christelijk” en HBS onverenigbare tegenstellingen vormden...

Valse tegenstelling

U plaatst het kennisbeginsel op de eerste plaats, maar is het nou juist niet toe te juichen dat er de laatste tijd wat meer aandacht komt voor de ontwikkeling van individuele creativiteit en er ook

meer aandacht is voor meer individuele onderwijsbegeleiding?

V. d. G.: Hier wordt een tegenstelling geschapen die er niet is. Dat „rationalistisch onderwijs”, nietwaar, wij zullen het kind nu maar bij zijn naam noemen, al is die naam zeer in discrediet in bepaalde kringen, dat bevordert, wanneer het althans goed gegeven wordt, die creativiteit van gedachten. Een kind leert zo langzamerhand aan de hand van degene die dat onderwijs geeft intellectueel zelf lopen en zelf zijn gedachten vormen. Dus daar is helemaal geen tegenstelling tussen rationalistisch onderwijs en creativiteit.

Waarom staat u zo pal voor het kennisbeginsel?

Het kennisbeginsel dat is hierom zo voornaam, omdat alleen kennis, een grote hoeveelheid kennis, een mens in staat stelt begrippen te vormen. Men kan geen begrippen hebben wanneer men geen

in dit nummer:

Onderwijshervorming zet de klok terug	pagina 1
Afscheid heer Schonk	pagina 2
Hoofdbestuur	pagina 4
Waarschuwingssignaal	pagina 5
Een levendig gebeuren	pagina 6
De top bereikt	pagina 6
Boekbespreking	pagina 7
De H.S.H.B. bouwt door	pagina 7
Afdelingsnieuws	pagina 8

Onderwijshervorming zet de klok terug

materiaal heeft waaruit dat gevormd wordt. Die kennis vormt dat materiaal. Het is dus een volkomen valse tegenstelling die geschapen wordt wanneer men kennis en begrip tegenover elkaar stelt.

En heeft u het gevoel dat dat gebeurt door de invoering van de Mammoetwet?

Inderdaad, wanneer we de leerstof vergelijken zoals die vroeger gegeven werd en tegenwoordig, dan ziet men een belangrijke beperking, die tenslotte tot uiting komt in de examenprogramma's, omdat die veel beperkter zijn dan voorheen.

Maar is het nu juist niet toe te juichen dat leerlingen hun eigen onderwijspakket, althans gedeeltelijk, kunnen samenstellen?

U voegt daar terecht aan toe „gedeeltelijk”. Dat wil zeggen dat die vrijheid van pakkettenkeuze niet bestaat, want die wordt bepaald door de mogelijkheden aan een school en door het feit dat bepaalde vakken verplicht zijn. En het hoofdbezwaar tegen het kiezen door leerlingen van hun eigen vakken is het feit dat ze niet competent zijn om te kiezen. Zij beseffen de verhouding tussen de verschillende vakken niet. Wanneer men economie studeert, dan moet men bijvoorbeeld bij verdere studie nogal wat wiskunde kennen en dat is een verband dat leerlingen op een leeftijd waarop zij kiezen in de regel niet zien.

Hoe is het dan te verklaren dat alle leraren en onderwijzers die hervormingen zonder slag of stoot over zich heen hebben laten gaan.

U zegt terecht: ze hebben het over zich heen laten gaan. Maar wanneer men het oor te luisteren legt dan bemerkt men toch wel dat die onderwijzers en leraren voor het grootste deel het er niet mee eens zijn. Maar het is een noodlottig verschijnsel dat zij zich niet hebben weten te organiseren om die aanval op hun eigen overtuiging, want dat is het

nieuwe stelsel toch eigenlijk, te weerstaan.

Ondemokratisch

U noemt de Mammoet in een artikel in „Rekenschap” om verschillende redenen ondemocratisch. Kunt u dat toelichten?

In de eerste plaats is die Mammoetwet een corporatistische wet, dat wil zeggen een wet naar bepaalde Roomse opvattingen, volgens welke de maatschappij bestaat uit standen. En elke stand moet zijn eigen onderwijs hebben om te blijven op de plaats waar hij is.

Daarom heeft men ook die eigenaardige verdeling in LAVO, MAVO, HAVO en VWO. En in die verdeling komt dat standskarakter nog eens extra sterk naar voren door het feit dat dat VWO, dat wil zeggen Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs, Atheneum, Gymnasium, volledig gescheiden is, in de oorspronkelijke opzet van de wet, van de overige vormen van het voortgezet onderwijs.

Het lijkt of u achter dit alles één groot Rooms complot meent te kunnen ontdekken, en dat lijkt me toch weer al te ver gaan...

Men kan niet spreken van een complot. Het is heel natuurlijk dat katholieken die corporatistische opvattingen hebben, deze opvattingen ook in de praktijk willen verwerkelijken en dat heeft Cals gedaan. Hij was in nauwe aanraking met een Nederlandse vorm van het corporatisme, hij is voorzitter van de Mijnindustrialeraad geweest en die werkte vrij bevredigend naar de opvattingen, dus het is niet meer dan natuurlijk dat hij daarvoor een toepassing vond, trachtte te vinden, bij het onderwijs.

Men kan alleen het bezwaar maken dat Cals dat niet uitdrukkelijk gezegd heeft. Hij heeft, om zo te zeggen, het

Nederlandse volk min of meer bij verassing genomen.

Men heeft al bij de presentatie van het wetsontwerp aan die wet van Cals een vernieuwingskarakter verbonden, wat hij niet had in de zin die de vernieuwers beoogden...

Dus men liep achter hetzelfde vaandel, maar met in wezen verschillende motieven.

Men loopt achter hetzelfde vaandel aan, maar men bedoelt elk wat anders. Twee dingen die niet met elkaar kloppen...

Maar ik onderbrak u, want u had het over ondemocratische trekken in de Mammoetwet.

Ja, er zijn nog enkele andere, en dat is: deze Mammoetwet meent dat het onderwijs moet aangepast worden aan het milieu. Dat is juist een funeste opvatting, omdat de kinderen uit minder begunstigde intellectuele milieus dan op de plaats blijven waarop ze zijn, in plaats van dat ze opgetrokken worden naar een hoger milieu.

Ten derde zal bij de uitwerking van die Mammoetwet wel blijken dat de verhoudingen binnen de scholen een wijziging zullen ondergaan in autoritaire zin, dat bijvoorbeeld het hoofd van de onderwijsinrichting niet meer „primus inter pares” zal zijn, maar een ware „chef”.

Ten laatste is er nog een administratieve reden en dat is: die Mammoetwet is een „raamwet” en wel in zo sterke mate dat praktisch het gehele onderwijs kan veranderd worden zonder tussenkomst van het wetgevend lichaam, het parlement, maar alleen door de bemoeiingen van het uitvoerend gezag.

Effektiever

En toch is de opzet en de begeleiding van die onderwijshervorming ge-

Afscheid van Schonk

Zoals in het vorige nummer werd vermeld, heeft de heer C. H. Schonk — laatstelijk hoofdtraadsman voor de geestelijke verzorging in ziekenhuizen — om gezondheidsredenen zijn functie moeten neerleggen.

Aan het einde van de Verbondsraadsvergadering van 30 september werd onder grote belangstelling officieel afscheid van hem genomen in de grote zaal van het Erasmushuis.

Op de hem eigen wijze schetste vicevoorzitter Spigt (de voorzitter was door verplichtingen elders verhinderd) de zeer grote verdiensten van Schonk voor het Humanisme en het Verbond.

Zichtbaar ontroerd sprak de heer Schonk een dankwoord uit, waarin hij met name zijn echtgenote betrok.

In de kring van persoonlijke vrienden werd daarna in de bibliotheek nog menige herinnering aan vroeger opgehaald.

In een volgend nummer van „Humanist” zal prof. dr. Van Praag een karakteristiek van de heer Schonk geven.

De gebeurtenissen in Oeganda

Het Hoofdbestuur zond een telegram van de navolgende inhoud naar Minister Schmelzer van Buitenlandse Zaken:

„Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond neemt met verontrusting kennis van de steeds onaanvaardbaarder vormen die zowel maatregelen als dreigementen ten aanzien van Aziaten, Israëli's en anderen aannemen in het Oeganda van generaal Amin en dringt er op aan dat de Nederlandse regering met overtuiging zal bijdragen tot het mobiliseren van de wereldopinie tegen de praktijken en normen die hier ten toon gespreid worden”.

humanist

Verantwoordelijk
voor de inhoud:

Hoofdbestuur H.V.

Samensteller (a.i.):

Direkteur H.V.

Lay-out:

Lumax Utrecht

Druk:

Lumax Utrecht

Redactie-adres:

Humanistisch
Verbond
Oudegracht 152
Utrecht
Tel.: 030-318145

*beurd en gebeurt nog in onafhankelijke
wetenschappelijke pedagogische centra.*

U noemt ze onafhankelijk, maar kan men instellingen die geheel betaald worden door de overheid wel zo onafhankelijk noemen? Mij dunkt het zijn gewoonweg ambtelijke instellingen, waarvan de „ambtenaren” noodgedwongen moeten luisteren naar de directieven die hen van hoger hand gegeven worden... Zoals dat eigen is aan een ambtenarenstelsel.

Daar is bovendien nog een andere mogelijkheid met deze nieuwe instellingen, en dat is dat men de toelating, de distributie van de leerlingen over de verschillende scholen van voortgezet onderwijs, centraal kan regelen. Het voornaamste instituut daarbij kan zijn het CITO in Arnhem, dat „toetsen” rondzendt aan de scholen in het land en die toetsen waardeert, zoals die door de leerlingen zijn beantwoord. Wanneer deze waardering voorgelegd wordt aan degenen die de beslissing hebben over de toelating tot scholen, moeten die vanzelf en automatisch een grote invloed hebben op hun beslissingen, omdat ze min of meer ambtelijk van aard zijn. Op die manier

zou dus de overheid door een instituut als het CITO het geheel in de hand hebben hoeveel leerlingen bijvoorbeeld zouden worden toegelaten in het hele land, op scholen van voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, waardoor het aantal studenten over een aantal jaren nauwkeurig kan bepaald worden. Dat is een veel effectiever middel dan verhoging van de collegegelden of een numerus fixus.

Industrieel

Nog even terug naar regeringsniveau. Minister De Brauw heeft een hoger-onderwijs-politiek ontworpen, die perfect past in de zo door u gekritiseerde systematiek, terwijl hij toch geen confessioneel politicus is.

Nee, maar hier valt de confessionele tendens samen met een algemene, wat ik zou willen noemen industriële tendens. Dat wil zeggen: het bedrijfsleven voelt niets voor een uitgebreide algemene ontwikkeling. Dat hecht meer aan een snelle,

(doorlezen op pagina 6)

Hoofdbestuur

We meldden het belang dat eraan gehecht wordt dat afdelingsbestuurders, als zij kunnen, eens een hoofdbestuursvergadering bijwonen. Welnu: van de drie vergaderingen in september zijn er twee bezocht, elk door één persoon. Wat weinig dus.

Eerstkomende hoofdbestuursvergaderingen: 29 september, en dan waarschijnlijk 6 oktober en 20 oktober. En dan is er de verbondsraadsvergadering van 30 september met het afscheid van C. H. Schonk aan het eind. Over de agenda van de komende vergaderingen een volgende keer graag wat meer. Het agenda-overzicht wordt grotendeels gemaakt in een presidiumvergadering die ditmaal ook op 29 september zal zijn. Maar men kan erop rekenen dat de financiën in oktober een belangrijk punt zullen vormen, want de begrotingen moeten nu worden ingediend en in oktober besproken. Doch reeds nu is te zeggen dat er weer personele consequenties aan verbonden zullen zijn: inkrimping dus. Oorzaak: inflatie: onze eigen contributies stijgen niet in verhouding; waarbij komt dat degenen die ons subsidies verschaffen of kunnen verschaffen eveneens relatieve vermindering van hun bronnen ondervinden.

De inflatie komt dus dubbel bij ons aan, zou men kunnen zeggen.

Vergaderingen van 15 en 22 september

Ledenwerving na twee weken: 210 nieuwe leden.

Voorts werd om inlichtingen gevraagd: 289 maal.

Ledenwerfers uit de afdelingen, blijft leden aansporen ons goede adressen te leveren. U ziet dat het helpt. Voorts: talmt niet als u adressen opkrijgt voor opbellen of bezoek.

Als je zo'n overzicht schrijft als dit en je komt jezelf tegen als een club die zo nu en dan een verklaring uitgeeft, dan denk je ook weer: méér leden, zodat we méér indruk konden maken en vaker iets zouden kunnen doen zonder daarbij zelf in rook op te gaan. Welnu, ditmaal een telegram aan de Minister van Buitenlandse Zaken over Oeganda. Zie elders in dit blad.

Op beide data is gepraat over een nieuwe beginselverklaring. Het heeft weinig zin om, terwijl de lezer het concept niet kent, al het wikken en wegen over woorden en begrippen uiteen te zetten. Maar er is iets in de maak dat in oktober de eindstreep moet halen om tijdig als voorstel voor het congres 1973 het land in te kunnen. Het ziet er naar uit dat het voorstel zal zijn een kort stuk dat niet ver van de oude verklaring afstaat.

Vacatures hoofdbestuur. Uit het land zijn verscheidene suggesties binnengekomen en het polsen is begon-

nen voor een voordracht door het hoofdbestuur.

De Humanistische Stichting voor Geestelijke Volksgezondheid. Een belangrijk deel van het werk van deze stichting zou overgaan naar het Nationale Centrum voor Geestelijke Volksgezondheid, waarin ook het algemene werk van andere organisaties wordt ingebracht. Er was nog keuze tussen enkele modellen van aansluiting en het hoofdbestuur heeft de keuze van het Stichtingsbestuur bevestigd. Het gekozen model houdt in dat de overgaande functionaris (Hoekstra, en secretaresse Mej. van den Berg) het beraad in humanistische kring zal kunnen blijven ondersteunen. Ook in geval van vacature blijft er overleg met de stichting van inbreng. De H.S.G.V. kan deze zaak nu afwikkelen.

De Humanist. Er is een opzet besproken, waarbij de redactie van dit ledenblad — ad interim door de directeur waargenomen namens het hoofdbestuur — opnieuw wordt geregeld met een directere verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur erin. Dit wordt nu met de redactie besproken.

We komen nu toe aan wat incidenten. Eerst het incident rondom een artikel van Radius, nog in het laatste nummer van de oude Humanist verschenen. Daar waren negatieve reacties op, ook uit het hoofdbestuur: wegens de toon van het artikel die duidelijk onverdraagzaam werd gevonden. Radius is zelf de maatschappij-geëngageerde richting toegedaan en beroept zich op de toon in die kring. Er is nog eens duidelijk uitgesproken dat het Humanistisch Verbond, bij monde van het Buitengewoon congres van februari j.l., deze richting naast andere erkent, stipulerende dat men ook elkander erkent. De toon van Radius in zijn artikel wordt ondervonden als onnodig en niet bevorderlijk voor goede verstandhouding.

Het Humanistisch Jongeren Sentrum (H.J.S.) zorgt zelfs voor een keten van incidenten. Wat hoofdbestuursleden persoonlijk thuisgestuurd krijgen zal nog wel iets meer zijn dan wat men in het land bemerkt. Het belangrijkste incident is dat het HJS toegang heeft weten te verkrijgen tot de VARA-rubriek Dingen van de

Dr. A. J. Wichers,
Alg.-sekreteraris

Dag (op 18/9 te 8.15 uur) en een scheuring in het HV heeft aangekondigd en gepropageerd.

Voorts kwam voorzitter De Vos, tevens functionaris de Vos, op 22 september met enkele anderen ter vergadering om een afscheidsbrief aan het hoofdbestuur uit te reiken. Niettemin: twee hoofdbestuursleden trachten nog contact te krijgen om te zien wie er behalve de spraakmakers nog meer in het HJS (dat ook leuke dingen gedaan heeft) zitten. Maar natuurlijk is wel de voorfinanciering van het HJS stopgezet zodat de stevige schuld niet verder kan oplopen.

Een beetje een incident was eigenlijk ook Doets op 22/9. Het hoofdbestuur is nooit vreselijk geheimzinnig met zijn stukken, zodat wie echt wil deze wel te pakken kan krijgen. Welnu: Utrecht, een van onze grootste afdelingen, heeft buiten ons om een verzameling stukken gemaakt rondom van Galen Last en dat van een eigen commentaar voorzien. Ter vergadering op 22/9 vond Doets dat de zaak zelf maar op de Verbondsraadsvergadering aan de orde moest komen. Geheel volgens het hoofdbestuur en vandaar: een klein beetje een incident.

De zaak Theo Bakker. Bakker, die een douw heeft gekregen van 21 maanden wegens dienstweigering valt volgens onze raadsman voor dit soort zaken (UitdenBogaard), die contact met hem had gekregen, wel degelijk onder de wet Gewetensbezwaarden waar hij eerder geen beroep op deed. Het hoofdbestuur besloot de zaak rustig in handen van de raadsman te laten en er ditmaal geen schandaal van te maken, al vraagt de militaire rechter daar soms wel om.

Beste lezers (veel? weinig? laat u het eens weten), dat was het weer voor ditmaal. Het nare is dat je zo'n ruime week voor het verschijnen van het blad moet schrijven. Dit is bij een snelle opvolging van (vergaderingen en) gebeurtenissen (b.v. ledenwerving, anders wel incidenten) een nadeel. Maar het is ook wel dierbaar omdat men dan voor en na wat kan vergelijken. Wie weet bijvoorbeeld wat de Verbondsraad ons brengt, die net geweest zal zijn als u dit leest.

Den Lezer Heil:

A. J. Wichers
Geheimschrijver

N.B. De data van de a.s. Hoofdbestuursvergaderingen zijn:

13 en 20 oktober; 3 en 17 november; 1 en 15 december.

Waarschuwingssignaal?

Met een krappe meerderheid heeft het Noorse volk nee gezegd tegen aansluiting van Noorwegen bij de Europese Gemeenschap.

Waarom wij dit op het eerste gezicht zuiver politieke feit in „Humanist” memoreren? Welnu, het is ons opgevallen, dat bij veel nee-zeggers een argument een rol heeft gespeeld dat de moeite waard is om op deze zaak nog wat nader in te gaan.

Veel Noren motiveren hun nee-zegen nl. met de door hen gekoesterde vrees van het devalueren, of het geheel teloor gaan van het menselijke aspect.

Heel pregnant werd dit door een Noorse visser tot uitdrukking gebracht. Hij verklaarde nl., dat aansluiting bij de E.E.G. op grond van de concurrentieverhoudingen de Noorse vissers er toe zou dwingen om in sterke mate tot ratio-

nalisisatie en concentratie, zowel van de vangst als de verwerking, over te gaan. Hij gaf toe, dat degenen die in deze constellatie de strijd om de dagelijkse boterham zouden volhouden er materieel waarschijnlijk flink op vooruit zouden gaan. Maar, zei hij, wij hebben toch liever wat minder, als wij daarmee onze eigen, menselijker levensstijl kunnen handhaven.

Het lijkt alsof hier niet alleen maar van een hang naar „handhaving” van het verleden sprake is, maar wel degelijk ook van een keuze. In dit opzicht kunnen de ontwikkelingen in de afgelopen 14 jaar in de Europese Gemeenschap van de zes inderdaad als een waarschuwend teken worden opgevat.

Wanneer nl. de integratie-machine eenmaal op gang is gebracht kan deze niet, of nog slechts uiterst moeilijk in haar

vaart worden belemmerd. Er vinden toenemende concentratie en integratie van het bedrijfsleven plaats. Met als gevolg een toenemende reductie van de mens tot onpersoonlijke economische faktor.

Schrijver dezes, die de ontwikkeling van de E.E.G. vanaf de geboorte, heeft meegemaakt, beving ondanks jarenlang bezoek toch telkens een lichte huiver, wanneer hij het geweldige kantoorpaleis van de E.E.G. te Brussel, met zijn duizenden ambtenaren, binnenstapte.

In het licht van het bovenstaande kan het nee van de Noren dan ook een waarschuwingsteken voor ons zijn om, ook al zou de integratie niet of nauwelijks zijn te stoppen, in ieder geval de mens daarbij voor de ondergang te behoeden. Een van de vele taken derhalve die voor ons humanisten voor het oppakken liggen.

Fiege

Heeft u uw kontributie nog niet betaald?

Doe het dan zo spoedig mogelijk. Maar wel graag onder gebruikmaking van de u toegezonden acceptgirokaart. Bent u deze kwijt?

In de tweede helft van oktober ontvangt u een rappel-kaart.

Het blijkt dat nog steeds veel leden aan de afdelingspenningmeesters blijven betalen. Hierdoor ontstaat veel extra werk, zowel voor de afdelingen als voor het centraal bureau. Het gaat hier vooral om periodieke overboekingen die automatisch worden afgeschreven.

U kunt uw kontributie overmaken op:

Postgiro 30.49.60

Gemeentegiro M-1000

Bankgiro 21.84.60.090 (Vlaer en Kol)

ten name van het Humanistisch Verbond te Utrecht.

Zo neen,
doe het
dan nu!

(vervolg van pagina 3)
beroepsmatige opleiding, waarvan al het „overbodige”, wat althans als overbodig in die kringen beschouwd wordt, weggesneden wordt. Dus het confessionele valt hier samen met het industriële denken.

Het zou een bedreiging zijn als alle employés een voortgezette opleiding hebben gehad, bedoelt u . . .

Wanneer inderdaad de hele bevolking de kennis zou kunnen verwerven die de geestelijke vermogens toelaten, dan zal men een heel andere samenstelling van de maatschappij moeten verwachten; zeer kritisch aangelegd over de leiding, in economie en staat; wat natuurlijk zeer veel vraagstukken met zich mee zal brengen.

U bent niet optimistisch over de samenleving van morgen, die mede de vrucht is van dit onderwijs.

Ik geloof dat onderwijs zoals men nu op het ogenblik bezig is te organiseren, onmogelijk goede vruchten kan opleveren, en dat het maatschappelijk leven op den duur de schadelijke gevolgen daarvan zal ondervinden. Immers door beperking van de kennis wordt onvermijdelijk het peil van de wetenschap verlaagd en aanzien de wetenschap een zeer grote rol speelt in de economie, moet die economie noodwendig verval gaan vertonen.

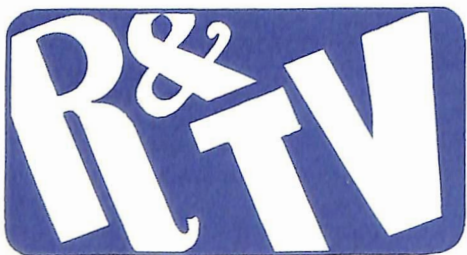
Wat zou u een humanistisch standpunt vinden.

Naar mijn gevoel zou er een onderwijs moeten zijn dat gebaseerd is op dat kennisbeginsel, zoals die Verlichting dat reeds op het einde van de 18e eeuw voorstond. Maar dan niet beperkt tot bepaalde maatschappelijke kringen, maar tot de gehele bevolking, in mijn volle omvang. Omdat ieder recht heeft op de ontwikkeling van de vermogens die hij heeft.

En dat is nou net datgene wat de huidige regering propageert.

In woorden misschien wel, maar niet in daden. Wanneer de regering ieder naar z'n eigen aard zich wil laten ontwikkelen, dan staat erbij op de achtergrond de gedachte: ja, ontwikkeling die bij z'n maatschappelijke groep past!

C. V.

Televisie

29 oktober
Aspecten van het openbaar onderwijs

Radio

22 oktober
„Verliest de dokter zijn gezicht?”

Het jaarlijkse H.O.I.-weekend:

EEN LEVENDIG GEBEUREN

Op 1, 2 en 3 september 1972 werd in Driebergen het jaarlijkse introductie-weekend gehouden voor de kursisten van het Humanistisch Opleidings Instituut te Utrecht (3-jarige parttime opleiding voor geestelijke raadslieden en vormingswerkers).

Komend vanuit zeer verschillende beroepen en gevarieerd in leeftijd, is het onderling contact tussen de kursisten boeiend op zich. Mede doordat vanaf het begin de opzet is geweest om de verschillende jaargroepen zoveel mogelijk door elkaar te laten lopen, voelden de eerstejaars zich al vrij snel op hun gemak.

Er heerste een merkbare ontspannen sfeer. De geanimeerde gesprekken en (soms felle) discussies werden zelfs voortgezet tijdens de maaltijden en informele bijeenkomsten.

Er was een gevarieerd programma, waarbij voor de 1e jaars het accent gelegd werd op de onderlinge kennismaking en het leren kennen van docenten. De 2e en 3e jaars hielden zich intussen bezig met gespreksgroepen over verschillende onderwerpen.

Na de meer theoretisch gerichte werkgroepen en inleidingen, stond de zondag

in het teken van meer praktijkgerichte activiteiten, zoals het gezamenlijk bespreken van praktijkproblemen, groepen die zich bezig hielden met gesprekstechniek of rollenspel, etc.

Er werd tijdens deze „workshops” (al gauw vertaald in „warwinkels” of werkgroepen) hard en intensief gewerkt.

Aan het einde van het weekend kwam tijdens de evaluatie naar voren, dat de kursisten deze dagen een voldoening gevende ervaring vonden. Vrijwel iedereen wilde — ook tijdens de cursus — verdergaan met de „workshops”. Naast de cursus op zaterdagmiddag, worden nu — op vrijwillige basis en met gemengde jaargroepen — op zaterdagmorgen diverse werkgroepen georganiseerd. Hierbij kan dan gebruik gemaakt worden ook van elkaars inbreng, kennis en mogelijkheden.

Als zodanig zou dit als een aanvulling op de kolleges beschouwd kunnen worden, hoewel deze natuurlijk het centrale punt blijven.

Wat het studiejaar 1972—1973 betreft:

Werken en samenwerken lijkt een goede basis om het jaar mee te beginnen!

Gerdie v. d. Pols

De top bereikt

„Hier zou ik zo willen gaan wonen”, was de uitroep van m'n vrouw toen we vrijdag 22 september aanwezig waren bij de vlaghijsing omdat het hoogste punt was bereikt in het wooncentrum voor ouderen te Velp.

Het complex omvat twee wonintorens van elk circa 75 wooneenheden voor ouderen.

Het is het eerste centrum van de 20 welke in voorbereiding zijn en dat in totaal 3000 woningen zal gaan omvatten.

Het plan is voorbereid en doorzocht door de Humanistische Stichting voor Huisvesting Bejaarden tesamen met het architectenbureau Zuiderhoek en Den Butter en de Bataafse Aanneming Mij. N.V.

Het doet een poging betaalbare nieuwe woonvormen voor oude-

ren te vinden en is daar blijkens de spontane uitroep van mijn vrouw uitstekend in geslaagd.

Ook hier een stukje baanbrekend werk van humanisten.

Het interessante is dat de H.S.H.B. een werkgroep heeft gevormd met medewerkers van Humanitas en Humanistisch Verbond, die het project gaat begeleiden om een integratie van deze woonvorm in het totale opbouwwerk en welzijnsbeleid te bevorderen.

Bejaardenwoonoorden mogen geen dode eilanden gaan vormen in een zich stormachtig ontwikkelende maatschappij. De bewoners ervan vormen een wezenlijk deel van de gehele samenleving.

Wij feliciteren de Humanistische Stichting H. A. Lorentz-Woningen met het tot nu toe bereikte resultaat.

J. P.

De onttoverde wereld

Prof. dr. P. Smits, hoogleraar in de sociologie aan de theologische faculteit van de universiteit van Leiden en één van de leidinggevende figuren in de kring van de Ned. Protestanten Bond, heeft een boekje geschreven over de geestelijke problematiek van onze tijd, dat ook onze aandacht waard is.

Het boekje draagt als titel: „De onttoverde wereld”. Het begint met een uitvoerige beschrijving van het proces van de secularisatie vanaf de zestiende eeuw. Secularisatie betekent „verwereldlijking”, dat wil zeggen het proces van het losmaken van „de wereld”, de maatschappij en de cultuur uit hun oorspronkelijk godsdienstige kader. Dat proces ziet Smits als een emancipatieproces, in de loop waarvan de Europese volken zich in steeds sterkere mate zijn gaan emanciperen in hun denken en handelen van hun traditionele kerkelijk-religieuze gebondenheid. Met de uitdrukking „onttovering van de wereld”, afkomstig van de duitse socioloog Max Weber, acht prof. Smits het proces van de secularisering treffend getypeerd.

Het proces van de secularisatie beperkt zich volgens de schrijver niet alleen tot Europa, maar ontwikkelt zich tot een mondiaal verschijnsel. In de huidige wereld doet zich tegelijkertijd een ander verschijnsel voor, dat in toenemende mate bepalend is voor het leefklimaat in de gehele wereld, namelijk het proces van de verstedelijking. Daarover heeft de Amerikaan Harvey Cox een boek geschreven met als nederlandse titel: „De stad van de mens”, naar aanleiding waarvan prof. Smits het volgende schrijft:

„Harvey Cox typeert in zijn boek de levensstijl van de grootstedelijke samenleving met de beide woorden „pragmatisch” en „profaan”. Onder een *pragmatische* levensstijl verstaat hij dat de moderne stedeling in zijn hele denken en streven sterk gericht is op het bereiken van zichtbare resultaten. Hij beoordeelt ideeën, ook godsdienstige ideeën, naar hun praktische resultaten. Kortom: hij denkt in hoge mate functioneel en vraagt allereerst: wat komt er uit, wat is het resultaat?

En dat deze pragmatische levensstijl tevens een *profaan* karakter heeft, wil volgens Cox zeggen, dat de moderne stedeling de samenleving als een puur aardse, menselijke aangelegenheid beschouwt, die niet doorkruist wordt door bovenaardse en bovenmenselijke realiteiten. Hij leeft zijn leven geheel binnen een aardse horizon en gelooft nog slechts in zingevingen waarvan hij het „zinvolle” in zijn concrete wereldse bestaan in feite ervaart. Het werkelijke geestelijke probleem ligt in het grote gevaar dat de moderne stedeling (en de moderne mens in het algemeen) in zijn persoonlijk bestaan niet in voldoende mate de bonte veelheid van

ervaringen en inzichten, van opvattingen en levensstijlen leert integreren tot één fundamentele levensvisie, die de sterk uiteenlopende maatschappelijke terreinen waarop hij zich pleegt te bewegen, ondergronds met elkaar verbindt.

De vraag waarom het gaat is nu: is de moderne stedeling/mens alleen maar een bundel losjes verbonden déél-zinnen of zijn al deze deel-zinnen geïntegreerd in één gróndzin, die een totale zin geeft aan zijn menselijk bestaan? Dit integratieprobleem van de moderne grootstedelijke samenleving is in wezen het kernprobleem van onze hele westerse cultuur (blz. 76-77).

In het laatste hoofdstuk, „Actuele cultuurproblemen in verband met het secularisatieproces”, brengt prof. Smits op blz. 91 de invloed van de samenleving op het individu als volgt onder woorden: „De wijze waarop een mens zichzelf beleeft en waarop hij als het ware naar zichzelf kijkt en zichzelf als menselijk wezen taxeert, is sterk afhankelijk van het hele cultuurpatroon dat in de samenleving waartoe hij behoort, als zodanig functioneert. Met de term „cultuurpatroon” bedoelen we het hele samenstel van onderling verweven waarden en normen, die met elkaar het persoonlijke en sociale leven van de mens beheersen en vorm geven.

De vraag is nu wat het voor onze menselijke zelfervaring betekent dat we thans leven en denken vanuit en op grond van een gesecculariseerd, stedelijk cultuurpatroon, dat ons persoonlijke en maatschappelijke leven beheerst en vorm geeft.”

In vervolg daarop besteedt de schrijver aandacht aan de voornaamste aspecten van een veranderend levensbesef, wijst hij er op, dat de mens een meer-dimensionaal wezen is en signaleert hij het dreigende gevaar van de zelfvervreemding van de moderne mens. De kracht van de moderne mens is, dat hij in een onttoverde wereld leeft, gezuiverd van bijgeloof en verouderde denkwijzen, maar zijn zwakheid is, dat hij de betoverende ervaring mist van „het verrassende, openbare aspect van de werkelijkheid”.

Het valt in de beschouwing van prof. Smits op, dat hij volstaat met een analyse, die ook in de kring van het Humanistisch Verbond wordt onderschreven. Hij wijst echter geen enkele geestelijke stroming aan, die naar zijn mening de moderne mens de fundamentele levensvisie biedt, die hij zo nodig heeft. Ook niet het moderne, niet-godsdienstige humanisme. Hoe komt dat? Waarom zegt prof. Smits daar niets over? Bij ons leeft duidelijk de gedachte, dat wij met ons humanisme een antwoord geven op de problemen, die prof. Smits stelt. Hoewel we moeten erkennen, dat we er nog niet in geslaagd zijn die moderne, gesecculariseer-

De H.S.H.B. bouwt door

Op donderdag 28 september werd in Zutphen de eerste paal geslagen voor een verzorgingstehuis voor bejaarden met daarbij behorende bejaardenwoningen.

Het tehuis dat gedeeltelijk in drie en gedeeltelijk in vier lagen wordt gebouwd, omvat 88 éénpersoons- en 9 tweepersoonswooneenheden en is verder van alle aan de behoefte van de a.s. bewoners aangepaste ruimten voorzien.

Het aantal woningen is 49.

Zowel de wooneenheden in het centrale huis, als in de woningen zijn zeer modern opgezet. O.a. is er een ingebouwde koelkast, voorts vinden we in de woningen een ingebouwd electrisch fornuis en een mechanische ventilatie.

We feliciteren het bestuur van „De Polbeek” met deze start van de bouw.

J. P.

U heeft het
Humanistisch
Verbond
nodig.

de mens met onze visie in voldoende mate aan te spreken.

Een ander probleem is de door prof. Smits weergegeven sterke afhankelijkheid van elk individu van het hele cultuurpatroon in het verwerven van een visie op zijn eigen menszijn. Onze huidige cultuur biedt daarop duidelijk geen inspirerende visie. Nu is het wijzigen van een cultuurpatroon geen kleinigheid. Hoe taxeert prof. Smits de mogelijkheden van het in gang zetten van een zodanige verandering in ons cultuurpatroon, dat de moderne mens daarin weer een kijk op het leven kan vinden, die zin geeft aan zijn leven?

Hoe denkt overigens niet alleen prof. Smits over deze problemen, hoe denken wij daar ook zelf over?

(Uitg. Agon Elsevier, 112 blz., f 10,90)

Jan de Leede

AFDELINGSNIEUWS

Aandacht voor Vietnam

De Haagse afdelingen van het Humanistisch Verbond, van „De Vrije Gedachte” en van het HASH (Humanistisch Aksie Sentrum Holland) willen, ter ondersteuning van het werk van het Medisch Comité Nederland-Vietnam, aan een zo breed mogelijk publiek informatie geven over de situatie in Vietnam en over de manieren waarop de bevolking kan worden geholpen.

Gezien het karakter van de verenigingen zal deze voorlichting in hoofdzaak betrekking hebben op het leven van de bevolking en over humanitaire hulp.

Gedurende twee opeenvolgende dagen (zaterdag 21 en zondag 22 oktober) zullen in het Humanistisch Centrum aan de Laan Copes van Cattenburch 72 films, dia's en foto's worden vertoond,

diverse hulpverleningen (fietsen, hand-naaimachines, operatielampen, breiactie, e.d.) worden gedemonstreerd, boeken en andere publikaties worden verkocht.

Twee, bij uitstek deskundige, sprekers komen een lezing houden. Prof. dr. J. H. de Haas, voorzitter van het Med. Comité Ned.-Vietnam, die eind 1970 een bezoek aan Hanoi heeft gebracht, en dr. A. L. Constandse, die zijn kritische visie op de situatie in Indochina zal geven.

Het zal bijzonder op prijs worden gesteld als gebruik wordt gemaakt van de ruime gelegenheid tot discussie, die zal worden geboden.

(Overgenomen uit het mededelingenblad van de afd. Den Haag)

Afdeling Wageningen: J. H. Schulten afgetreden als penningmeester

De Heer J. H. Schulten, amanuensis bij de Landbouwhogeschool, is in 1956 in het Wageningse bestuur gekozen en heeft in 1958 het penningmeesterschap op zich genomen. Misschien zou hij nog penningmeester zijn, als hem vorig jaar geen ziekte had overvallen die hem voor zou schrijven voortaan kalm te leven. En zo werden de penningen, inclusief nog lepeltjes van het verbond, overgedragen aan Ir. Leendertz. (Inderdaad: lepeltjes, of beter: één lepeltje, één speldje en nog een stuk of wat van die dingen, die u ook wel kent van VPRO, VARA of AVRO, Dierenbescherming e.d. en waar het Verbond zich ook eens aan gewaagd heeft.)

Het penningmeesterschap is jarenlang een zaak van zorg geweest. Denkt u maar

eens aan het aanmanen van (niet verbazingwekkend, ook onder humanisten) achterstalligen. Het werd, eerlijk gezegd, een poos een nog grotere zorg in de overgangperiode naar de centrale inning van contributie die we nu kennen. Maar daar raken we overheen zodat het nu wat gemakkelijker (Utrechtse administratie betrouwbaar?) wordt. Joop Schulten heeft dus heel wat zorg gedragen, en wel zo dat op het Centraal Bureau de stelregel gold: Wageningen — geen zorg.

Uiteraard is Joop hartelijk door het huidige bestuur toegesproken, en daaraan heeft ook meegedaan de oud-voorzitter van Wageningen, Anton Wichers, nu hoofdbestuurslid. En mevrouw Schulten is ook echt niet vergeten.

LEDENWERFAKTIE '72

De ledenwerfaktie loopt en zoals bij elke reis het geval is, niet elk traject geeft aanleiding tot levendige beschrijvingen. Daarom nu maar enkele regels.

Eerst de thermometer: op 29 september waren er via de aktie 350 nieuwe leden ingeschreven.

In de eerste week van oktober gaan voorts een vijfduizend herinneringsbrieven de deur uit aan degenen, die de eerste brief hebben ontvangen maar nog niet reageerden.

En in de tweede helft van oktober komen we in de volgende, uiterst belangrijke fase van de ledenwerfaktie: dan ontvangen de plaatselijke ledenwerfgroepen, die overal in het land zijn gevormd, vele duizenden namen en adressen met de opdracht met deze mensen persoonlijk contact op te nemen. Juist dit per-

soonlijke (gewoonlijk telefonische) contact zal de ledenwerfaktie tot een succes moeten maken.

Jan de Leede

BLIJF ONS ADRESSEN ZENDEN!

**Honderden leden hielpen ons
reeds aan meer dan 6.000
adressen!**

**Deed u het ook reeds?
Zo niet, doe het alsnog!
Centraal Bureau
Humanistisch Verbond
Postbus 114
Utrecht.**